
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ

УДК 338.434:336.581.2

ЗАЛУЧЕННЯ ПОЗИКОВИХ ФІНАНСОВИХ ЗАСОБІВ ЯК ЗАХІД ВИВЕДЕННЯ ГАЛУЗІ АПК ІЗ КРИЗОВОГО СТАНУ

БАБМІНДРА Д.І.,

*доктор економічних наук, професор, академік
Українська екологічна академія наук*

БУША Д.В.,

аспірант*

Запорізький національний університет

Проаналізовано результати земельної реформи в Україні, яка призвела в основному до перерозподілу земель та реформування майнових і земельних відносин. Висвітлено вдосконалення методичних підходів до формування системи ефективного залучення інвестицій для підвищення економічної ефективності використання й відтворення земельно-ресурсного потенціалу, створення дійової інфраструктури ринку не лише земель сільськогосподарського призначення але й сільськогосподарської продукції та поліпшення умов діяльності підприємств агропромислового комплексу всіх форм власності.

Постановка проблеми. Варто визнати той факт, що у процесі земельної реформи в Україні допущено стратегічну помилку в пошуках ефективного власника землі без впровадження механізмів відновлення ефективного використання земельних ресурсів та їхньої охорони.

Економічне середовище, яке існувало до періоду перебудови, докорінно змінилося й стало якісно новим (близько 9 тис. колгоспів трансформувалися у майже 14 тис. приватних сільськогосподарських землеволодінь). Зовсім інше соціально-економічне середовище, природно, потребує якісно нових критеріїв оцінки можливостей фінансового забезпечення земельних відносин. Так, інвестування в поліпшення ґрунтів, охорону земель і землевпорядкування за роки земельної реформи зменшилося у десятки разів.

Поява нових власників зумовлена економічними інтересами, що змушують підприємства вести активний пошук шляхів виходу з кризи, поліпшення свого фінансового становища, оскільки ступінь зносу основних фондів і машинно-тракторного парку вже нині сягає понад 75%.

Таким чином, перед новоствореними сільськогосподарськими підприємствами постала гостра проблема щодо поліпшення технічного стану основних фондів, машин, закупівлі техніки з новітніми технологіями.

---

* Науковий керівник д-р екон. наук, проф., акад. Д.І.Бабміндра.

© Бабміндра Д.І., Буша Д.В., 2013.

Розв'язати її неможливо без залучення внутрішніх і зовнішніх додаткових джерел фінансування, тобто інвестицій.

Аналіз останніх наукових досліджень і публікацій. Проблемі поліпшення економічного середовища України залученням відповідних інвестицій для виведення галузі АПК із кризового стану присвячено значну кількість наукових праць таких відомих учених, як Д.І.Бабміндра, І.К.Бистряков, І.Н.Буздалов, А.С.Даниленко, Д.С.Добряк, О.П.Канаш, А.Г.Мартин, Л.Я.Новаковський, І.А.Розумний, П.Т.Саблука, А.М.Третьак, М.М.Федоров. Разом із тим залишаються нерозв'язаними питання щодо залучення позикових фінансових засобів як заходу виведення галузі АПК із кризового стану.

Мета статті — визначення організаційно-правового механізму залучення інвестицій у сільськогосподарське виробництво для виведення галузі АПК із кризового стану.

Виклад основного матеріалу. Практика світового економічного життя свідчить про те, що ринкові відносини, основу яких становить приватна власність на землю та інші засоби виробництва, є загальнолюдською цінністю економічного життя, до якого людство йшло багато століть. Саме ці економічні форми створюють демократичний фундамент сучасного суспільства.

Слід наголосити, що головним джерелом внутрішніх інвестицій є прибуток. А щоб одержати його в достатній кількості, необхідно значно підвищити ефективність виробництва, а це неможливо без великих вкладень капіталу. Тому виникає потреба у створенні в аграрній сфері сприятливий інвестиційний клімат для залучення інвестицій [1, 2].

Розуміючи, що фінансові можливості держави стосовно підтримки інвестицій у сільськогосподарське землекористування дуже обмежені, пропонуємо кілька підходів, які можуть суттєво змінити ситуацію. Насамперед, це створення сприятливого інвестиційного клімату в сільськогосподарському землекористуванні та формування інвестиційної привабливості земельно-інвестиційних проектів. Але для цього необхідно розробити і прийняти на урядовому рівні основні принципи земельно-інвестиційної політики, надавши цьому документу довгострокового характеру. В ньому слід жорстко визначити заходи державної та інвестиційної політики, головні правила й вимоги до земельно-інвестиційних проектів, процедури їхнього розгляду і затвердження (у разі участі держави в реалізації проектів), пріоритетні напрями інвестицій та ін. У сучасних умовах державні інвестиції необхідно спрямовувати, передусім, на розвиток земельного кадастру, землеустрій, охорону земель, інфраструктуру обігу земельних ділянок і прав на земельні частки (паї).

Крім того, для підвищення кредитоспроможності сільськогосподарських землекористувачів треба здійснити економічну класифікацію придатності земель, оцінку стану сільськогосподарських підприємств і бізнес-планів їхнього розвитку. Це буде можливим при впровадженні ринкового обігу земельних ділянок із можливістю їхньої застави під інвестиційні кредити при жорсткому контролі держави [3, 4, 5, 6, 8].

У процесі переходу до ринкових відносин слід приділяти увагу залученню позикових фінансових засобів, які широко застосовуються в міжнародній практиці. До таких засобів належать банківські кредити, облігації, позики юридичних осіб під довгострокові зобов'язання, а також лізинг.

Для нових господарів землі в Україні лізинг може бути привабливим, насамперед, своєю можливістю одержання додаткових інвестицій, причому не у валюті, а в машинах і обладнанні, які потрібні для виробничої

діяльності. До того ж у лізингові операції залучаються значні засоби банківських установ, страхових та інших товариств, розташованих безпосередньо в нашій державі. Також приваблює можливість, яку одержують сільськогосподарські підприємства для використання необхідного обладнання. Адже орендні платежі, що сплачує орендар, входять у собівартість продукції, яка випускається, і послуг, що надаються, а після повної виплати вартості орендованих машин підприємство стає його власником. У такому разі кошти, які використовуються як на орендні платежі, так і на викуп орендованої сільгосптехніки, формуються з прибутку підприємства до його оподаткування.

В умовах формування ринкових відносин і відсутності коштів для фінансування сільськогосподарського сектора України ефективним також є механізм кредитування сільськогосподарських товаровиробників у заставу нерухомості, в тому числі земельних ділянок, — іпотека.

Особливий вплив на розвиток іпотечного кредитування у нашій державі матимуть розвинута ринкова інфраструктура, а також вдосконалена національна система реєстрації прав власності й широка просвітницько-інформаційна робота серед членів сільськогосподарських підприємств. На основі застави землі згодом міг би розвиватися ринок заставних облігацій, що дасть можливість нагромадити кошти для фінансування аграрного сектора. Здійснення цих заходів забезпечить прозорість надходження коштів для розвитку АПК і стимулюватиме формування справжнього господаря та розвитку ринку земель [7, 9, 10, 11].

Усупереч політичним і економічним проблемам Україна була, є і залишається ємним ринком земельних інвестицій, необхідних для ефективного землекористування.

Висновки. Різкий спад підтримки аграрного сектора з боку держави частково пояснюється тим, що скоротилися відносні інвестиції аграрних товаровиробників через погіршення їхнього фінансового становища, системи кредитування. Низький рівень рентабельності й високий ступінь ризику роблять галузь непривабливою для зовнішніх інвесторів.

Стимулювання інвестиційного процесу із метою системного оновлення і розвитку сучасного сільськогосподарського виробництва має вирішальне значення у виведенні галузі з кризового стану. Лише за умови, що буде розроблена й реалізована послідовна та обґрунтована державна програма інвестиційної політики, а необхідні суми закладені в бюджет, можна впроваджувати новації в аграрних підприємствах. Тому нині стратегічною метою кожного регіону мають бути підвищення ефективності виробництва, формування і збереження оптимальних пропорцій у кількісних та якісних параметрах господарських систем, зростання добробуту населення й забезпечення зайнятості.

Головною особливістю сучасної інвестиційної політики повинне стати підвищення ефективності національної економіки, яка б дала змогу розширити межі нагромадження, призупиняла б спад, а потім і стабілізувала б норму сільськогосподарського виробництва. Метою інвестиційних програм в АПК має бути переорієнтація значних ресурсів на розвиток галузей сільського господарства, що задовольняють споживчі запити населення. Інвестиційний напрям тепер повинен орієнтуватися на першочергове задоволення потреб у розвитку тих галузей, які доповнюють і обслуговують основне виробництво. Інвестиції можуть піти в країну лише тоді, коли державою будуть забезпечені всі умови для цього й створена база для розвитку приватного сектора економіки.

Список літератури

1. Аграрные отношения: теория, историческая практика, перспективы развития / [И.Н.Буздалов, Э.Н.Крылатых, А.А.Никонов и др.]. — М. : Наука, 1993. — 270 с.
2. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспективи розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник / За ред. П.Т.Саблука та ін. — К. : ІАЕ УААН, 2002. — Вип. 5. — 648 с.
3. Бабміндра Д.І. Агроекологічна оптимізація структури земельних угідь / Д.І.Бабміндра // Землеустрій і кадастр. — 2004. — № 3—4. — С. 19—44.
4. Бабміндра Д.І. Еколого-економічні проблеми земельної реформи у Запорізькій області / Д.І.Бабміндра // Економіка АПК. — 2003. — № 7. — С. 7—11.
5. Бабміндра Д.І. Наукові основи трансформації землекористування в ринкових умовах : зб. наук. пр. / Д.І.Бабміндра. — К. : РВПС, 2003. — С. 51—54.
6. Бабміндра Д.І. Экономико-экологические проблемы реструктуризации землепользования / Д.И.Бабминдра. — К. : Изд.-полиграф. отдел ин-та землеустройства УААН, 2001. — 224 с.
7. Вірченко В.В. Використання земельних ресурсів у сучасних умовах та шляхи їх покращання : Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. — К., 2003. — С. 108—113.
8. Вірченко В.В. Деякі аспекти аналізу оцінки екологічного стану сільськогосподарських земель / В.В.Вірченко // Сталість, екологізація і ефективність сільськогосподарського виробництва в умовах аграрної реформи // Вісн. ХНАУ. — 2002. — № 8. — С. 172—174.
9. Добряк Д.С. Еколого-економічні засади реформування землекористування в ринкових умовах / Д.С.Добряк, Д.І.Бабміндра. — К. : Урожай, 2007. — 334 с.
10. Сохнич А.Я. Проблеми використання і охорони ґрунтів в умовах ринкової економіки : монографія // А.Я.Сохнич. — Львів : Укр. технології, 2008. — 252 с.
11. Тихонов А.Г. Наукові засади сталого розвитку землекористування: принципи, індикатори, показники / А.Г.Тихонов // Землевпорядкування. — 2009. — № 2. — С. 13—21.

Проанализированы результаты земельной реформы в Украине, которая привела в основном к перераспределению земель и реформированию имущественных и земельных отношений. Освещено совершенствование методических подходов к формированию системы эффективного привлечения инвестиций для повышения экономической эффективности использования и воспроизводства земельно-ресурсного потенциала, создание действенной инфраструктуры рынка не только земель сельскохозяйственного назначения но и сельскохозяйственной продукции и улучшения условий деятельности предприятий агропромышленного комплекса всех форм собственности.

The analysis of consequences of land reform in Ukraine, which resulted mainly in land redistribution and reform of property and land relations. The article is devoted to improvement of methodical approaches to formation of the system of effective attraction of investments to increase the economic efficiency of reproduction and use of land resources, creation of an effective market infrastructure not only agricultural land but and agricultural products, as well as the improvement of conditions of activity of agro-industrial complex enterprises of all forms of ownership.